

СТАНОВИЩЕ

От проф. д. н. Александър Донев Ангелов, Институт за изследване на изкуствата, БАН
за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в научна област 8.4.
Театрално и филмово изкуство

с дисертационен труд на тема:

„СПЕЦИФИКА НА АУДИОВИЗУАЛНАТА ДРАМАТУРГИЯ ЗА ДЕЦА:
„ПРЕОДОЛЯВАНЕТО“ КАТО ПРОЕКЦИЯ НА „ИЗРАСТВАНЕТО“ ВЪВ
ФИЛМОВАТА ДРАМАТУРГИЯ ЗА ДЕЦА (6–12 ГОДИНИ) ПРЕЗ ПЕРИОДА 2010–
2025“,

представен от Вера Георгиева Мутафчийска, редовен докторант в катедра
„Предпродукция и продукция“ към Факултет „Екранни изкуства“ на Национална
академия за театрално и филмово изкуство „КРЪСТЬО САРАФОВ”,
с научен ръководител: проф. д. н. Светлана Стойчева

1. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертацията си поставя за цел изследване на аудиовизуалната драматургия за деца на възраст 6–12 години с акцент върху темата, наречена „преодоляване“ на предизвикателство от семеен, екзистенциален или социален характер. Обект на изследването са принципите на тази драматургия на базата на анализа на подборка от филми (15 на брой), в центъра на които стои посочената по-горе тема.

Методологията на изследването е стандартна, съчетаваща преглед и интерпретация на идеи от областта на детската психология, анализиращи спецификата на този период от детството, както и на принципите на аудиовизуалната драматургия за деца. Въз основа на изведените специфики са анализирани 15 игрални филма. Подходът при прегледа на базисните идеи, формиращи методологическата рамка на изследването, е систематичен, детайлен, с висока степен на формализация.

Структурата на изложението е проста, но логична и обоснована, езикът е ясен и спомага за убедителността на тезите, като не затруднява възприемането. Приложеният метод на съдържателния анализ е добре познат и адекватен, като чрез него са разкрити, формулираните като цели различни аспекти на изследвания проблем. Водещ е аналитичният подход за интерпретация на драматургия според утвърдената методология за сценарно писане, преподавана от проф. Станислав Семерджиев.

Централно място в дисертацията заема трета глава (с.49-147), в която се изследват изведените специфики при създаване на аудиовизуална драматургия за деца. Основно място тук заема оценката на протагониста и проследяване на неговата трансформация. За целта е разработена таблица с четири раздела и поредица от показатели, които позволяват сравнително пълен анализ на протагониста и движението на неговия образ, водещи до създаване на негов цялостен образ. В същото време спецификите при създаване на аудиовизуално съдържание за деца са обосновани въз основа на драматургични критерии, изведени от основните принципи на сценарното писане. Изведени са убедителни критерии, въз основа на които са подбрани 15-те филма, върху които се фокусира изследването. Въпреки че това не е обект на специален акцент подбраните за анализ филми представят доста отчетливо социалната ситуация в различните общества, в които действат протагонистите.

Дисертационният труд успява да осъществи във висока степен заложените намерения. Благодарение на създадената силно формализирана система за оценка по зададените критерии се дава възможност за измеримост и получаване на адекватни обобщени данни по конкретните параметри за анализ.

2. Приноси на дисертационното изследване

Най-съществен принос откривам в избора на темата – драматургия за аудиовизуални произведения, предназначени за деца. Тя е сравнително слабо разработена в българската научна среда, макар че този род филми и сериали са с изключително значение в социален план. Като правилен избор отчитам и търсенето на национално разнообразие в избраните за анализ конкретни филмови примери.

Въпреки известните ми резерви към твърде формализирания метод за анализ и оценка на параметри в конкретните филми намирам по принцип прилагането му за съществен принос в съвременното българско кинознание. По този начин се добавят нови аспекти при осъществяването на обективен и многостранен анализ на обекта на изследването. Като приносно отчитам и присъединяването към критериите за анализ на параметър, отчитащ комуникативния ефект на филма чрез степента на идентификация и емпатия.

Приносно значение имат достигнатите от докторантката валидни обобщения, извлечени от детайлния анализ и обработване на разнообразна информация от интерпретираните произведения.

Принципно приемам формулираните от дисертантката приноси и потвърждавам тяхната валидност за предложения дисертационен труд.

3. Бележки и препоръки

Най-сериозната ми препоръка е в подборката от анализирани заглавия да бъде включен и български филм. С убеденост твърдя, че в лицето на филми като „Лили Рибката“ (2017) и „3/4“ (2017) съвременното българско кино предлага достатъчно качествени и интригуващи творби, подходящи за подобен род изследване.

Струва ми се, че „фиксирането“ във възрастовия диапазон между 6 и 12 години е подходящ като изходна рамка, но би следвало в конкретните анализи на филмите и на аудиовизуалната драматургия за деца да се приложи допълнителна диференциация. В същото време на практика почти всички главни герои в анализирания филм са преобладаващо тийнейджъри, на възраст между 10 и 12 години. В самата теория на Пиаже за когнитивното развитие са обособени групи 2-7, 7-11, 12+. При това трябва да има предвид, че тези възрастови групи са обособени въз основа на изследвания от преди близо 90 години. Съвременната действителност се отличава с много по-голяма социална и културна динамика, която води до по-интензивни промени в детската личност между 6 и 12 годишна възраст. Всичко това предполага, поне според мен, „разбиването“ на тази възрастова група на 2 или 3 подгрупи, всяка от които има своя специфика. И това при всички случаи би трябвало да се има предвид при анализите на конкретните произведения.

Като известен проблем би могла да се отчете твърде голямата формализация и известна механичност в анализа на конкретните филми, сведена до поставяне на „плюсчета“ и минуси при оценката на отделните критерии без навлизане по-дълбоко в художествената специфика на всеки филм. Ясно ми е, разбира се, че това е следствие от избрания метод, но все пак би ми се искало поне на места тази твърде стандартизирана рамка да се „разчупва“. Така много по-категорично ще се открие характерното за всеки конкретен филм и ще се мотивира по-ясно високата оценка за него на филмовата общност.

Направените забележки са не толкова критика по същество, а предизвикани от постиженията на представената научна продукция, Би ми се искало тези критични

коментари да служат и като поощрение към изследователката да влага повече въображение и творческа освободеност в научното писане. Мога да препоръчам използването на сбит и преработен вариант на дисертацията като учебно помагало за студентите от филмовите специалности.

3. Заключение:

Представеният дисертационен труд на тема „СПЕЦИФИКА НА АУДИОВИЗУАЛНАТА ДРАМАТУРГИЯ ЗА ДЕЦА: „Преодоляването“ като проекция на „израстването“ във филмовата драматургия за деца (6–12 години) през периода 2010–2025”, изпълнява изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафова”. Текстът е самостоятелен научен труд със собствени оригинални и приносни моменти в дообогатяване на съществуващо българско знание в областите на киното и телевизията.

Това ми дава основание с пълна убеденост да гласувам за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство на Вера Георгиева Мутафчийска.

Дата: 26 януари 2026 г.

Член на научното жури :

Александър Донев, професор, д. н.